

MASEHET HAGİGA PEREK 1: AKOL HAYAVİN

Bayramlar İçin Yerusalayim'e Gelenlerin Üç Korbanı

Yaprak 2 *Masehet Hagiga, Seder Moed içindeki en son masehet'tir. Masehet Hagiga'da Şaloş Regalim adı verilen üç bayram, Pesah, Şavuot ve Sukot'la ilgili kanun ve alahalar öğrenilmektedir.*

Masehetin başında "Aliya LaRegel" (bayram için [Yerusalayim'e, Bet-Amikdaş'a] çıkma) mitsvasından bahsedilmektedir. Şaloş Regalim bayramları öncesinde Yerusalayim'e çıkmak bir mitsvadır ve mişna kimlerin bu mitsvayla yükümlü, kimlerinse bundan muaf olduğunu açıklamaktadır.

Önümüzdeki yapraklarda, bayram için Yerusalayim'e gelenlerin gerçekleştirdikleri üç korban hakkında bilgi alacağız:

a. "Olat Reiya": *Aliya LaRegel mitsvasını yerine getirenlerin Bet-Amikdaş'a geldiklerinde sundukları özel bir Ola-korbanıdır. Olat Reiya (görünme [mitsvasına eşlik eden] Ola-korbanı) adı verilen bu korbanı getirme mitsvası, "Yılda üç kez tüm erkeklerin, [Tanrı'nın] seçeceği yerde Tanrı'n A-Şem'in Huzuru'nda görünmelidir: Matsa bayramında, Şavuot bayramında ve Sukot bayramında. Ama [bu vakitlerde kişi,] A-Şem'in Huzuru'nda boş elle görünmemelidir" (Devarim 16:16) pasuğundan öğrenilmektedir. Bu pasuk, bayramlarda Yerusalayim'deki Bet-Amikdaş'a çıkmak ve bunu boş elle, yani korban getirmeden yapmamak gerektiğini öğretmektedir.*

b. "Şalme Hagiga": *"Kutlama amaçlı Şelamim-korbanları" anlamındaki Şalme Hagiga, bayramda gerçekleştirilmesi gereken Şelamim-korbanlarıdır.*

c. "Şalme Simha": *Bayramda neşelenme mitsvasını yerine getirmek üzere eti yenen ilave Şelamim-korbanları.*

Mitsvat Akel

Yaprak 3 *Bu yaprakta "Akel" mitsvasını öğreniyoruz.*

Yedi yılda bir kez, Şemita yılının çıkışındaki Sukot bayramında, tüm Yahudiler – erkekler, kadınlar ve çocuklar – Bet-Amikdaş'ta toplanır ve orada kral, tüm halkın önünde Tora kitabını okurdu.

Mitsvanın adı neden "Akel"dir? Bu sözcük "topla; bir araya getir" anlamına gelir. Halk bu amaçla Bet-Amikdaş'ta toplandığı için mitsvanın ismi de budur.

Hırsızlıktan Kurtaran Örtü (devam)

Rav Nahman annesini özellikle bu dua ve bu baş örtüsü konusunda bu denli titiz olmaya neyin ittiğini birçok kez anlamaya çalışmış, ama bundan hiç sonuç alamamıştı.

Bir gün Rav Nahman, ferah bir hurma ağacının altında kutsal Tora üzerinde neşeli bir gayretle çalışmaya başladı. Birden bire o özel gocuk Rav Nahman'ın başından düştü. Tam o sırada Rav Nahman gözlerini yukarı kaldırdı ve ağaçta yetişen güzel ve bal dolu hurmaları gördü. Aniden Rav Nahman'ın içini bu leziz hurmalardan alıp

yeme arzusu doldurdu ve yetser araya galip gelmeyi başaramadı... Rav Nahman ağaca tırmanmaya başladı, ağacın sahibinden izin almaksızın birkaç hurma kopardı ve onları keyifle kendisine aldı.

Aradan birkaç dakika geçmişti ki, Rabi Nahman bir hırsızlık eylemi yapmış olduğunu fark etti. Çok, ama çok üzülmüştü; yaptığı aceleci hareketten dolayı işlediği günahı pişmanlık duyarak tam bir teşuva yaptı.

Hahamlarımızdan
MAASELER

Devamı
221'de

Gemara'nın anlattığına göre Rabi Elazar ben Azarya bir soru sormuştur: Tora neden kralın Tora kitabını okuyuşunu dinlemek üzere *Akel mitsvasına* çocukların da getirilmesini emretmektedir?

Rabi Elazar ben Azarya şöyle cevap vermiştir: Tora, anne ve babalara çocuklarını da getirmelerini, bunu yaparak Tora'nın bir *mitsvasını* daha yerine getirmeleri ve böylece ek bir ödüle hak kazanmaları için emretmiştir.

Baale A-Tosafot'un yazdığına göre, *Gemara*'da söylenen bu sözlerden, küçük çocukların da, dua etmeyi bilmeseler bile sinagoga getirildiğini öğrenmekteyiz. Ama gürültü yaparak duayı engellemeyeceklerinden emin olunmalıdır.

Yaprak

4

Tanna Rabi Yişmael'in başında bulunduğu *bet midraşta* “*Şeloş Esre Midot ŞeA-Tora Nidrešet Baen*” (Tora'nın açıklanmasında kullanılan on üç yöntem) adında bir *barayta* öğrenilmiştir. Bu *baraytada*, Hahamların Tora'nın pasuklarından *alaha* ve kanunları türetmekte kullanabilecekleri on üç yöntem sayılmaktadır.

Tora'nın pasuklarından *alaha* ve kanun öğrenmenin yollarından biri “*gezera şava*” olarak bilinir. Kutsal ve Mübarek Tanrı'nın Moşe Rabenu'ya öğrettiği üzere, Tora'da farklı pasuklarda aynı sözcük veya ifadeler geçmekte ve bunlar arasında bir köprü kurarak bir pasuktan diğer pasukla ilgili *alahalar* öğrenilmesini sağlamaktadır.

Örneğin bu yaprakta, bir *Eved Kenaani*'nin (Yahudi olmayan köle) “*Mitsvat Ase ŞeAZman Gerama*” (Zamanın Yürürlüğe Soktuğu ‘Yap’ Şeklindeki Bir *Mitsva*; bkz. sayfa 184) sınıfındaki *mitsvalardan* muaf olduğunu öğreniyoruz. Mesela *suka* böyle bir *mitsva*dır, zira sadece Sukot bayramı sırasında yürürlüğe girer.

Eved Kenaani ile ilgili bu kuralı nereden biliyoruz? *Gezera şava* yoluyla. Kadınlar zamana bağlı “yap” şeklindeki *mitsvalardan* muaftır ve kadınlarla ilgili bir pasukta geçen “*La*” (ona) sözcüğü, kölelerle ilgili bir pasukta da aynı şekilde geçmekte, böylece iki pasuk arasında ilişki kurmaktadır. Hahamlarımız bu şekilde yapılan *gezera şava* yoluyla, kadınlarla ilgili kuraldan, kölelerle ilgili kuralı da öğrendiğimizi söylemektedirler. [Not: *Gezera şava* köprüsü kurabilmek için, ayrıca söz konusu iki pasuk arasında *gezera şava* bağlantısı olduğuna dair sözlü gelenek de gereklidir.]

Yaprak

5

Kral Şelomo “Koelet” kitabını yazmıştır. Kitabın en son pasuğunda şöyle yazılıdır: “*Çünkü her eylemi, Tanrı her türlü bilinmeyenle birlikte yargıya getirecektir – iyi midir, kötü müdür?*”

Bu pasuğun anlamı nedir? Kutsal ve Mübarek Tanrı insanın tüm eylemlerini yargı süzgecinden geçirecektir ve buna kimsenin, hatta kişinin kendisinin bile bilmediği “bilinmeyen” şeyler de dâhildir. Örneğin bir kişi farkında olmadan bir günah işlemiş ve günahı işlediğini hiç bilmiyor olabilir. Tanrı bunu bile kontrol edecektir.

Kim Kimdir?

Babil'deki Üçüncü Nesil Amoraim

Rav Şešet *hasidutla* (asgari gerekliliklerin ötesine geçen uygulamalarla) hareket ederdi ve hayatının tüm günleri boyunca titizlikle yerine getirdiği bazı âdetleri vardı. Örneğin, üzerinde *tefilin* ve *tsitsit* olmadan dört *ama* yürümezdi; *şehita* (hayvan kesimi) için kullandığı bıçağı, herhangi bir pürüz olup olmadığı konusunda, *alahanın* gerektirdiğinden daha sık kontrol ederdi.

Rav Şešet hayatının büyük bölümünde kördü; ama *Gemara* onun, yapılan her şeyi *Ruah A-Kodeş* (kutsiyet ilhamı) yoluyla bildiğini anlatmaktadır (*Berachot* 58a).

Rav Şešet'in hiç oğlu olmamış, yalnız kızları olmuştur.

Vefatıyla ilgili olarak *Gemara*'da şöyle anlatılmaktadır: Vefat ettiği gün Rav Şešet pazara gitmişti ve orada, canını almak isteyen ölüm meleğiyle karşılaşmıştı. Rav Şešet ona çıkıştı: “Beni büyükbaş bir hayvan gibi pazarda mı öldürecekisin? Evime girene kadar bekle ve beni orada öldür!” (*Moed Katan* 28a).

En büyük öğrencileri arasında, dördüncü *Amoraim* nesline mensup olan Abaye ve Rava da vardır.

Rav
Şešet

Gemara'nın belirttiği üzere, pasukta “*her türlü bilinmeyenle birlikte*” denmesi bize, Kutsal ve Mübarek Tanrı'nın her eylemi – küçük bir şeyi bile – yargılayacağını öğretir. Şemuel buna bir örnek vermiştir: Bir kişi başkasının yanında tükürdüyse ve o başkası bundan öğrendiyse, Kutsal ve Mübarek Tanrı tüküren kişiyi bu nedenle yargıya tabi tutacaktır.

Bu yaprakta *Gemara* bize ayrıca fakirlere nasıl davranmak gerektiğini de öğretmektedir. Bazı zamanlarda insan fakir birine yüksek sesle “İşte; *tsedakaya* mı ihtiyacın var? Al sana para!” der. Bazıları bunun iyi bir eylem olduğunu düşünürler, ama adamın bağırmasına ne gerek vardır? Fakir kişi bundan mahcup olmaktadır! Bu nedenle fakir kişiye merhamet etmek ve ona nazik davranmak gerekir.

Bayramlar İçin Yerusalayim’e Gelenlerin Üç Korbanı

Yaprak 6 Yukarıda, *Şaloş Regalim* için Bet-Amikdaş’a çıkanların, yanlarında üç *korban* getirmeleri gerektiğini öğrenmiştik: *Olat Reiya*, *Şalme Hagiga* ve *Şalme Simha* (bkz. sayfa 219). Bu yaprakta ise bu *korban*ların her birinde, diğer iki *korbanda* bulunmayan bir özellik olduğunu öğreniyoruz.

“*Olat Reiya*” bir *Ola-korbanı* olarak *Mizbeah* üzerinde tamamen yakılır. Ama diğer iki *korban* birer *Şelamim-korbanıdır* ve etleri Koenler ve *korban* sahibi tarafından yenir.

“*Şalme Hagiga*” adlı *korban*ların kendilerini farklı kılan özelliği, bu tip bir *korbanın* henüz Tora verilmeden bile önce yapılmış olmasıdır. Bu ne zaman olmuştur? Moşe Rabenu Paro’ya Tanrı’nın “*Halkımı salıver ve çölde Benim için bir kutlama yapsınlar*” (Şemot 5:1) diye emrettiğini söylemişti. Buradaki “*kutlama yapmak*” ifadesiyle kastedilen, kutlama amaçlı bir *korban* gerçekleştirmektir. Bu kutlama *korbanını* Bene-Yisrael, Tora’nın verilışinden önce gerçekleştirmişlerdir. Mişpatim *peraşasında* söylendiği gibi: “*Şelamim-korbanları kestiler*” (Şemot 24:5).

“*Şalme Simha*”, kadınların da yükümlü olmaları açısından özeldir. Diğer iki *korban* türünden ise kadınlar muafır. *Tanna* Rabi Yose böyle demiştir.

“Elu Devarim ŞeEn Laem Şiur”

Yaprak 7 Her sabah, Tora *berahalarını* söylememizin hemen ardından “*Yevareheha A-Şem Veyişmereha...*” pasuklarını söyleriz. Neden? Çünkü tıpkı bir yiyecek için *beraha* söyledikten hemen sonra o yiyeceği yemek gerektiği gibi, aynı şekilde Tora için *beraha* söyledikten hemen sonra da Tora öğrenmek gerekir.

Bu nedenle önce Yazılı Tora’dan pasuklar okumak için “*Yevareheha A-Şem Veyişmereha...*” pasuklarını okuruz. Ardından da Sözlü Tora’dan çeşitli kısımları okuruz. Bunlar arasında, “*Elu Devarim ŞeEn Laem Şiur*” (“Asgari ölçüsü olmayan şeyler bunlardır...”) sözleriyle başlayan bir *mişna* da vardır.

Her sabah okunan bu *mişnanın* ne anlama geldiğini mutlaka merak ediyorsunuzdur.

Açıklayalım... Tora’nın asgari bir ölçü verdiği bazı *mitsvalar* vardır. Örneğin *Seder* gecesinde *matsa* yeme *mitsvasının* “*şiur*”u, yani “asgari miktarı”, bir *kazayittir* ve iki *kazayit* yiyen kişi iki *mitsva* yapmış olmaz. Buna karşılık, Tora’nın herhangi bir *şiur* belirlemediği ve her türlü miktarla yerine getirilebilecek *mitsvalar* da vardır. İşte bu *mişna* böyle *mitsvaları* saymaktadır. Örneğin *Pea mitsvası*, hasat sırasında tarlanın bir köşesini biçmeyip fakirlere bırakmayı öngörür. Bu *mitsva* için bir *şiur* yoktur ve istenirse tüm tarlayı kapsamaya yakın bir kısım da *Pea* olarak fakirlere bırakılabilir. Böylece kişi, tarlasından sadece az miktarda ürün toplayıp geri kalan tüm tarlayı fakirler için “*Pea*” ilan edebilir.

Hırsızlıktan Kurtaran Örtü (devam)

Ama tam da bu anlarda, annesinin neden bu kadar titiz davrandığını da anlamış oldu. Zira gocuğu başından düştüğü anda hemen hırsızlık günahına düşmüştü.

Aslında bu olayın gerçekleşmesini Göklerden ayarlamışlardı. Amaç, Rav

Nahman’ın – ve aslında hepimizin – önemli bir prensibi anlamasıydı: Dua ve yüksek düzeyli özenle, kötü bir kaderden bile kurtulmak, üstelik bu şekilde Rav Nahman bar Yitshak gibi kutsal bir *Amora* haline gelecek şekilde yetişmek dahi mümkündür (Şabat 156).

Hahamlarımızdan
MAASELER

SON

Hagigat Arbaa Asar

Yaprak

8

Önceki yapraklarda, *Şaloş Regalim* bayramlarında getirilen özel bir *Şelamim-korbanı* olan “*Şalme Hagiga*” *korbanı*ni öğrenmiştik.

Bu yaprakta ise bu *korbanı*ni da özel bir türü olan “*Hagigat Arbaa Asar*” adlı *korbanı* hakkında bilgi alıyoruz. Nedir *Hagigat Arbaa Asar korbanı*?

Gemara bunu şöyle açıklar: *Seder* gecesi *Pesah-korbanı*ni “*al a-sova*” (tok halde) yemeyi gerektiren bir *mitsva* vardır. Yani *Pesah-korbanı*, açken değil, tokken yenmelidir. Neden? Çünkü *Pesah*’ta, açlıktan dolayı değil, artık tokken, keyif için et yiyen birer kral çocuğu gibi davranmamız gerekir.

Bu nedenle *Pesah* arifesinde hem *Hagiga-korbanı* hem de *Pesah-korbanı* yapılır. *Seder* gecesinde de önce *Hagiga-korbanı*ni eti yenir ve bu şekilde doyduktan sonra, *Pesah-korbanı*ni etinden yenir. Böylece bu *korbanı*na “*Hagigat Arbaa Asar*” ([*Nisan* ayının] **on dördü**[nde getirilen] *Hagiga-korbanı*) adı verilir, çünkü *Pesah* arifesi bu tarihtedir.

Günümüzde *Seder* gecesinde *Seder* tepsisine yerleştirilen iki pişmiş şey dikkatinizi mutlaka çekmiştir: bir kuzu kolu ve bir yumurta. Kuzu kolu, günümüzde gerçekleştiremediğimiz *Pesah-korbanı*ni, yumurta da *Bet-Amikdaş* döneminde *Seder* gecesi yenen *Hagiga-korbanı*ni anıdır.

Öğrenimini 101 Kez Tekrarlayan!

Yaprak

9

Bu yaprakta, öğrenilen konuları çok kez telaffuz edip tekrarlamamanın ne kadar önemli olduğunu öğreniyoruz.

Öğrenimin tekrarlanması ve telaffuz edilmesi o kadar önemlidir ki, *Gemara*, öğrenimini yüz kere tekrarlamış biriyle öğrenimini yüz **bir** kez tekrarlamış birinin kıyaslanamayacağını söylemektedir. Çünkü öğrenilen materyal üzerinde yapılan her tekrar büyük bir *mitsva*dır ve yüz bir kez tekrarlayan bir kişi, sadece yüz kez tekrarlayan birinden daha büyük bir iş yapmıştır.

Kim Kimdir?

Babil'deki Üçüncü Nesil Amoraim

Hayatından Kesitler

Üçüncü nesilde Babil’de yaşamış olan *Amoralardan* biridir. Rav Una’nın vefatından sonra Sura’daki *yeşivanı*ni başında görev yapmıştır.

Babil’de bir Koen ailesinin çocuğu olarak dünyaya gelmiş, genç yaşta, *Amora* Rav’ın damadı olan *Amora* Rav Hanan bar Rava’nın kızıyla evlenmiştir (bkz. *Kiduşin* 29b).

Önceleri Sura’daki *yeşivada*, eşinin büyükbabası *Amora* Rav’ın yanında Tora

öğrendi. Rav Hisda 30 yaşındayken, Rav ve Şemuel’in öğrencileri olan Rav Amnuna, *Amora* Avimi ve akranlarının yanında öğrenimine devam etti. Ayrıca Sura *yeşivası*ni başında duran Rav Una’dan da Tora öğrendi. Aralarındaki dostluk bağları çok güçlüydü ve Rav Hisda, Rav Una’nın *talmid-haveri* (hem öğrencisi hem de öğrenim partneri) oldu (bkz. *Baba Metsia* 33a). İkisinden “*Haside DeVavel*” (Babil’in *hasidleri*) unvanıyla bahsederlerdi.

Rav
Hisda

Gemara, yüz kez ile yüz bir kez arasında neden böyle bir fark olduğunu açıklayan bir misal vermektedir:

Eskiden “eşekçiler pazarı” diye bir şey vardı. Eşegi olan kişiler bu pazarda, kendilerine başvuran insanları veya mallarını eşeklerine bindirirlerdi. Eşekçiler pazarında, mesafeye göre sabit fiyatlar vardı. Örneğin dört *parsa* mesafeye yapılacak bir eşek yolculuğunun fiyatı **on zuzdu**. Ama eşek sırtında biraz daha uzağa gitmek isteyen kişi, dört *parsadan* sadece çok az daha öteye gitse bile daha yüksek bir ücret ödemekteydi.

Aynı şekilde, öğrenimini yüz bir kez tekrarlayan bir kişi de, aynı şeyi yüz kere öğrenmiş birinden çok daha yüksek bir düzeydedir.

Tora ŞeBiHtav ve Tora ŞeBeal Pe

Yaprak

10

Moşe Rabenu Tora'yı Sinay Dağı'nda almış ve onu Yisrael halkına öğretmiştir.

Kutsal ve Mübarek Tanrı, Moşe Rabenu'ya, Sinay Dağı'nda teslim almış olduğu Tora'yı bütünüyle yazma izni vermemiş, ona Tora'nın yalnızca bir bölümünü yazması talimatını vermiştir ki bu da, *Hamişa Humşe Tora* olarak bilinen ve beş kitaptan

oluşan Tora'dır. Buna “*Tora ŞeBiHtav*”, yani “**Yazılı Tora**” adı verilir, çünkü **yazıya** geçirilmiştir. Tora'nın başka kısımlarını ise Kutsal ve Mübarek Tanrı, Moşe Rabenu'ya sözlü olarak öğretmiştir, ama bunu yazmamasını söylemiştir. Bu kısma da “*Tora ŞeBeal Pe*”, yani “**Sözlü Tora**” adı verilir.

Aradan uzun yıllar geçtikten sonra, Yisrael'in Hahamları halk içinde *Tora ŞeBeal Pe* öğreniminde zorluklar yaşanmaya başladığını gördüklerinde, bunu özet olarak yazıya geçirmeye karar vermişlerdir ve *mişnalar*, *Gemara* ve diğer kitaplar işte bu şekilde yazılmıştır.

Bu yaprakta *Gemara*, *Tora ŞeBiHtav*'da açıkça yazılı olan *mitsvalar* olduğunu belirtmektedir. Örneğin *tsitsit mitsvası* bunlardan biridir.

Buna karşılık Tora'da açık bir şekilde yazılı olmayan *mitsvalar* da vardır. Örneğin, Şabat *alahalarıyla* ilgili çok sayıda ayrıntı, *Tora ŞeBiHtav*'da açıkça yazılı değildir; ama *Tora ŞeBeal Pe* yoluyla, bu *alahaların* pasuklardan nasıl türediğini öğrenmekteyiz.

Sason ve Simha

İki tane *epikores* (Tora'ya inanmayan) arkadaş vardı. İsimleri Sason ve Simha'ydı (Neşe ve Sevinç).

Tüm inkârcı ve *epikoresler* gibi onlar da kendi aptallıklarıyla, Tanah'ta pasuklar arayıp bunları kendi kıt anlayışları çerçevesinde açıklamaktaydılar.

Bir gün aralarında sohbet ederlerken birden bire Sason, arkadaşı Simha'ya

karşı kibirli bir şekilde konuşmaya başladı. Cahilce yollarla, Simha'ya kendisinin ondan daha önemli ve daha yüksek düzeyli olduğunu kanıtlamaya çalışıyordu.

“Ben senden daha önemli ve daha yükseğim” dedi Sason, Simha'ya. “Zira işte pasuk sana kıyasla bana öncelik vermiş!”

Hahamlarımızdan
MAASELER

Devamı
229'da

Öğrenim Yöntemleri – Şerets Nedeniyle Tame Olan Kişi

Yaprak

II

Kutsal Tora, *şerets* adı verilen sekiz küçük çaplı hayvanın, leşlerine dokunan kişiyi *tame* yaptığını öğretmektedir (bkz. I. Kitap, sayfa 180).

Gelin Tora'nın bunu öğreten pasuklarını inceleyelim.

Bir pasukta “*öldüklerinde onlara dokunan herkes... tame olacaktır*” (Vayikra 11:31) diye yazılıdır. Başka bir deyişle “onlara”, yani *şerets*lerin leşlerine dokunan kişi *tame* olur. “*Onlara*” sözcüğünden, bu *tuma* durumuna yalnızca “bütün haldeki” bir *şerets* leşinin yol açtığı anlaşılmaktadır. Çünkü örneğin, bir kişi “Otomobile dokundum” derse, onun bir otomobilin sökülmiş kapısına değil, bütün haldeki bir otomobile dokunduğu anlaşılır.

Öte yandan Tora başka bir pasukta, üzerine “*onlardan*”, yani *şerets* ölülerinden düşen bir kişinin de *tame* olacağını söylemektedir. Buradaki “*onlardan*” sözcüğünden, *şerets*sin bir kısmına dokunmanın bile kişiyi *tame* yapmak için yeterli olduğu sonucu çıkmaktadır; zira bu ifade “*onlardan [bir parça]*” şeklinde anlaşılabilir. Örneğin ölü bir *şerets*sin kuyruğu kopmuşsa, bu kuyruğa dokunan kişi de *tame* olur.

Sonuçta ne yapacağız? Pasuklar arasında bir çelişki görünmektedir. Bir pasuktan yalnızca bütün haldeki bir *şerets* leşinden *tame* olunduğu sonucu çıkarken, ikinci pasukta ölü bir *şerets*sin herhangi bir parçasının bile insanı *tame* yapmak için yeterli olduğu anlaşılmaktadır!

Hahamlarımız Tora'nın bu yolla, söz konusu kural hakkında bir ayrıntıyı öğrettiğini söylemektedirler. Evet; *şerets*sin bir parçası bile – ve tabii ki bütünü de – ona dokunan insanı *tame* yapmaya yeter, ama bunun için o parçanın, *şerets* sınıfındaki hayvanların en küçüğünün “tüm bedeni” kadar büyüklüğe sahip olması gerekir. Hahamlarımız bunun üzerine yaptıkları araştırmada, *homot* adı verilen *şerets* cinsinin, bebekken bir “mercimek” büyüklüğünde olduğunu keşfetmişlerdir. Böylece Hahamlarımız *alahay*ı tespit etmişlerdir: Bir *şerets*sin bir mercimek büyüklüğündeki bir parçasına dokunan kişi *tame* olur. Ama daha küçük bir parçaya dokunursa *tame* olmaz.

Kim Kimdir?

Babil'deki Üçüncü Nesil Amoraim

Öğrenim Şekli

Amora Rav Hisda, Sura'nın bitişiğindeki Kufri şehrinde *dayan* (yargıç) görevinde bulunmuştur. Burada onun bir *yeşivası* vardı ve çok sayıda öğrenci burada öğrenim görmekteydi.

Amora Rav Hisda'nın muazzam keskin zekâsına bağlı olarak, yaptığı Tora öğrenimi de, sözlerin derin analiz ve tartışma ile berraklaştırılması prensibine dayanmaktaydı (*Eruvin* 67a). Ve her ne kadar kendi tarzı bu şekilde idiyse de, Sura *yeşivasında* kabul gören ve hocası *Amora*

Rav tarafından tesis edilmiş olan öğrenim yöntemine de çok değer verirdi. Bu yöntemde esas, Hahamlarımızın *Mişna* ve *Baraytalarda* aktarılan sözlerini açıklayıp izah etmek ve gerekçelerini belirtmekti (bkz. *Suka* 29a).

Rav Hisda “Her kim gelip bana Rav'dan öğrendiği yeni bir öğretiyi söylerse, ona elimdeki Koenlik armağanlarından ikisini vereceğim” derdi (*Şabat* 14b).

Rav'ın çok sayıda *alaha* ve *agada* öğretisi, Rav Hisda tarafından aktarılmıştır.

Rav
Hisda

MASEHET HAGİGA PEREK 2: EN DOREŞİN

“Maase Merkava” ve “Maase Bereşit”

Yaprak

12

Masehet Hagiga’da, ikinci perekte “Maase Bereşit” ve “Maase Merkava” konularından bahsedilmektedir. Bunlar çok yüksek ve kutsal konular olup son derece derin sırlardır. O kadar ki Hahamlarımız bu konuların herkese öğretilmediğini, yalnızca çok büyük meziyetleri olan müstesna hahamlara öğretilebileceğini söylemişlerdir.

Hahamlarımızın belirttikleri üzere, nesiller boyunca en büyük insanlar bile bu sırları öğrenmekten kaçınmışlardır, çünkü bunları doğru bir şekilde anlamayabileceklerinden endişelenmişlerdir. Tabii ki burada biz de “Maase Bereşit” ve “Maase Merkava” konularını öğrenmeyeceğiz; ama en azından bu terimlerin ne anlama geldiğini açıklayalım.

“Maase Bereşit” (Yaratılışın Tarifi), evrenin yaratılışı konusunu, Yaratılışın altı günü boyunca yaratılan gezegenler ve takımyıldızlarla ilgili bilgileri ele alır.

“Maase Merkava” (Tanrı’nın Simgesel Arabasının Tarifi) ise Yehezkel kitabının başında yazılı olan anlatıma bağlı olan derin ve gizli sırlarla ilgilidir.

Göklerdeki Özel Melek

Yaprak

13

Bu yaprakta, Göklerde, görevi Yisrael halkının dua sırasında Kutsal ve Mübarek Tanrı’ya sunduğu övgüleri teslim almak olan özel bir melek olduğunu öğreniyoruz. Bahsedilen övgüler arasında örneğin, *Kadiş* sırasında söylenen “Amen. Yee Şeme Raba Mevarah...”, *berahalar* verilen “Amen” cevabı ve *hazan* “Barehu Et AD... Amevorah” dediğinde halkın verdiği “Baruh AD... Amevorah Leolam Vaed” cevabı sayılabilir.

Bu özel melek, duaları Kutsal ve Mübarek Tanrı’nın huzuruna getirir; zira Tanrı, evlatlarının dualarına büyük değer verir.

Şunu vurgulamak önemli olacaktır: Hahamlarımız “Amen. Yee Şeme Raba Mevarah...” cümlesinin söylenmesine o kadar önem vermişlerdir ki, öğrettiklerine göre, bunu tam bir konsantrasyonla, tüm kalbiyle söyleyen bir kişi, hakkında verilmiş olabilecek olumsuz kararların iptal edilerek yırtılmasına nail olacaktır!

Gelin şimdi “Amen. Yee Şeme Raba Mevarah Lealam Ulalme Almaya” sözlerinin anlamını görelim. *Hazan* “Yitgadal Veyitkadeş Şeme Raba” sözleriyle Kutsal ve Mübarek Tanrı’nın Büyük İsmi’nin büyüyeceğini ve kutsanacağını söylemiştir. Halk da “Amen” sözcüğüyle bunu onayladıktan sonra, eklemeye bulunur: “[Kutsal ve Mübarek Tanrı’nın] Büyük İsmi, ebediyen mübarek kılınacaktır.”

Altı Yüz Mişna Faslı

Yaprak

14

Yukarıda, *Tora ŞeBeal Pe*’yi (Sözlü Tora) öğrenmiştik. Bu yazımızda ise “Mişna” konusunu biraz açacağız. “Mişna” sözcüğü, “şone”, yani “tekrar etmek” fiilinden gelir.

Tora’nın alınışından bu yana, *Tora ŞeBeal Pe*’deki *alahalar* ve kuralları her nesil bir sonraki nesle öğretmektedir. *Gemara*, Moşe Rabenu’ya teslim edilmiş olan *Tora ŞeBeal Pe*’nin içinde **altı yüz** (ve bazılarına göre yedi yüz) **Mişna faslı** bulunduğunu söylemektedir. Bu muazzam bir miktardır, çünkü bizim elimizde yalnızca **altı** tane *Mişna* faslı vardır. Bu *mişnalarda*, Tora’nın pasukları, ilgili *deraşa* açıklamaları ve bu *deraşalardan* türeyen *alahalarla* birlikte öğrenilirdi.

II. Bet-Amikdaş’ın yıkılışından yüz yıl kadar önce yaşamış olan İllel A-Zaken zamanında, halk içinde Tora bilgisi açısından bir düşüş yaşamış ve bilgelik azalmıştı. Hahamlarımız da Tora’nın Yisrael içinde unutulmaması için, *alahaları* altı *Mişna* faslı (*Şişa Sidre Mişna*) şeklinde düzenlemişlerdi.

Ama bu öğretilerde sadece *alahalar*, türedildikleri pasuklara yer verilmeksizin belirlenmişti ve bu dönemde *mişnalar* henüz yazıya geçirilmemişti.

Daha sonraları Rabenu A-Kadoş (Rabi Yeuda A-Nasi) Yisrael'in tüm hahamlarını bir araya getirmiş ("Samag" kitabının önsözü) ve bu şekilde *mişnalar*, herkesin öğreneceği tek bir nüsha halinde derlenmişti. Rabenu A-Kadoş ayrıca *Mişna'yı*, *masehetler*, *perekler* ve *mişnalar* halinde düzenlemiştir.

Rabi Yeuda A-Nasi Neden Ağladı?

Yaprak
15

Bu yaprakta Elişa ben Avuya ile tanışıyoruz. Elişa çok büyük bir hahamdı, ama bir süre sonra Tora'dan uzaklaştı ve günah işlemeye başladı. Bunun sebebi, daha en baştan beri Tora'yı doğru bir şekilde öğrenmiyor olmasıydı. *Gemara* bize Tora öğreniminin önemini öğretmek için Elişa ben Avuya hakkında çok ilginç bir olay anlatmaktadır.

Mişna'nın derleyicisi Rabenu A-Kadoş son derece zengin biriydi ve fakirlere büyük miktarda *tsedaka* dağıtırdı.

Bir keresinde önüne fakir bir kadın geldi ve *tsedaka* istedi. Rabi sordu: "Kimsin sen?" Kadın "Ben Elişa ben Avuya'nın kızıyım" diye cevap verdi. Kadın, Rabi'nin, günahkâr Elişa ben Avuya'nın kızı olduğunu öğrenince kendisine *tsedaka* vermeyeceğinden korkmuştu. Bu yüzden "Lütfen!" diye devam etti. "Lütfen babamın daha sonraları işlediği günahları değil de başlarda öğrendiği Tora'yı hatırlayın!"

Hemen bir ateş inerek Rabi'nin oturmakta olduğu sıranın kenarına değdi. Bu, Elişa ben Avuya'nın öğrenmiş olduğu Tora'nın ne kadar önemli olduğunu gösterme amaçlı Göksel bir işaretti.

Rabenu A-Kadoş ağlayarak şöyle dedi: "Eğer Göklerde, daha sonraları günahkâr olan bir kişinin öğrendiği Tora'ya bile bu kadar önem veriyorlarsa, Tora'nın *mitsvalarını* yerine getiren ve doğru yolda yürüyen bir Yahudi'nin Tora öğrenimi kim bilir ne kadar önemlidir!"

Nasi ve Av Bet Din

Yaprak
16

Yukarıda öğrendiğimiz gibi, *Tora ŞeBeal Pe*, *Tora ŞeBiHtav* ile birlikte Sinay'da Moşe Rabenu'ya verilmişti. Tüm nesiller Moşe'ye Sinay'da teslim edilmiş olan *alahaları* öğrenmiş ve sonraki nesillere aktarmışlardı. Hocalar kendi öğrencilerine öğretmişler ve öğrenciler, yetişmiş ve bilgili hocalar haline geldiklerinde onlar da kendi öğrencilerine öğretmişlerdi ve hep bu şekilde devam etmişti.

Uzun yıllar boyunca *alahada* görüş ayrılıkları olmamıştı. Her şey belirgindi. *Bet midraşta* görüş ayrılıkları ortaya çıktığı takdirde *bet dine* başvururlar, böylece görüş ayrılığı karara bağlanırdı. Ve *bet dindeki* hahamlar karar vermekte zorlandığı zaman *Sanedrin'e* başvurulurdu (Rav Şerira Gaon'un mektubu).

Kim Kimdir?

Babil'deki Üçüncü Nesil Amora'im

Sura Yeşivasında

Amora Rav Una'nın vefatının ardından Rav Hisda Erets-Yisrael'e çıktı. Cenaze için Rav Una'nın tabutuna Erets-Yisrael'e kadar eşlik edenler arasında Rav Hisda da vardı. Ama Rav Hisda orada uzun süre kalmadı ve tekrar Babil'e indi.

Rav Una'nın Sura *yeşivasındaki* öğrencilerinin çoğu, onun ölümünden sonra Rav Yeuda'nın Pumbedita'taki *yeşivasına* geçmişti. Rav Yeuda hayatta olduğu sürece Sura'daki *yeşivanın* başına bir *roş yeşiva* atanmadı. İki

yıl sonra Rav Yeuda vefat ettiğinde, Rav Hisda, Sura'daki *yeşivanın* başkanı olarak atandı ve on yıl süresince bu görevde kaldı.

Alaha konusundaki çalışmaları fazlasıyla överdi ve bu konuda "*A-Şem, alaha* ile öne çıkan kapıları, *bet keneset* (sinagog) ve *bet midraşlardan* (öğrenim yerlerinden) daha çok sever" demişti (*Berahot* 8a). Ve gerçekten de Rav Hisda'nın öğretilerinin çoğu *alaha* alanındadır.

**Rav
Hisda**

Bu yaprakta, bir keresinde *Nasi* ile *Av Bet Din* arasında belirli bir *alaha* hakkında görüş ayrılığı çıktığı ve üç yüz yıl boyunca *Nasi* konumuna gelen hiç kimsenin, bu *alahada* kendi dönemindeki *Av Bet Din* ile hemfikir olmadığı anlatılmaktadır.

Nasi kimdir ve *Av Bet Din* kimdir? Rambam (*İlhot Sanedrin* 1:3) *Sanedrin* üyeleri içinde en büyük *talmid hahamların* “*Nasi*” ve “*Av Bet Din*” olarak atandığını belirtir. *Nasi* (başkan), *Sanedrin*’in başkanıyken, *Av Bet Din* (*bet din* başkanı) ise onun vekiliydi.

Öğrenim Yöntemleri – Omer Sayımı

Yaprak
17

Mutlaka dikkat etmişsinizdir sevgili çocuklar; *Omer* sayımı (*Sefirat A-Omer*) sırasında hem günleri hem de haftaları sayarız. Örneğin “Bugün *omerin yirmi birinci* günü ki bunlar *üç* haftadır” deriz.

Abaye, Hahamlarımızın *omer* sayma *mitsvasının* bu şekilde yerine getirildiğini nereden bildiklerini sorar. Cevap: Hahamlarımız bunu, tabii ki, Tora’nın pasuklarından öğrenmişlerdir. Tora’da *omer* sayımı *mitsvasından* iki yerde bahsedilmektedir. Bunların birinde “*Yom Tov’un ertesinden, [yani] ... omeri getirdiğiniz günden itibaren... yedinci haftanın [bitiminin] ertesi gününe – ellinci güne – kadar sayacaksınız*” (Vayikra 23:15-16) denmektedir. Buradan, **günleri** saymak gerektiği anlaşılmaktadır.

Devarim kitabında ise, “*Kendine yedi hafta sayacaksın. Orağın olgun başaklarda [kesime] başlamasından [itibaren] yedi hafta saymaya başla*” (Devarim 16:9) diye yazılıdır. Buradan da haftaları saymak gerektiği görülmektedir.

Fırsat gelmişken, gelin “Bugün **omerin** filanca günü” sözlerinin ne anlama geldiğini de açıklığa kavuşturalım. Her yıl, Pesah bayramının ikinci gününde **Omer-korbanı** gerçekleştirilirdi. *Omer* sayımına da Pesah’ın ikinci günü başlanır. Bu nedenle o gün “Bugün **omerin** birinci günü” deriz – yani **Omer-korbanı**yla birlikte yapılan sayımın ilk günü olduğunu belirtiriz. Daha sonra da ikinci gün, üçüncü gün vs. diye devam ederiz.

Hol A-Moed’de Melaha Yasağı

Yaprak
18

Masehet Moed Katan’da, *Hol A-Moed*’de bazı *melahalar* (işleri) yapmanın yasak olduğunu öğrenmiştik. Bu yaprakta *Gemara*, bu kanunun Tora’daki kaynağının nerede olduğunu açıklayan *Tannaların* sözlerini aktarmaktadır.

Biz Rabi Akiva’nın bu konudaki sözlerini öğreneceğiz.

Rabi Akiva bunu Vayikra kitabındaki Emor *peraşasından* öğrendiğimizi söylemektedir. “Emor” *peraşasında* Tora bize bayramlarla ilgili emirleri vermekte ve *Yom Tov*’da *melaha* yapmanın yasak olduğunu söylemektedir. Bunun yanında bayramlara özgü *korbanlar*, *Arbaat A-Minim* (bkz. sayfa 89) ve başka *mitsvalar* konusunda da talimatlar vermektedir. *Peraşanın* sonunda Tora “*A-Şem’in, kutsal toplantılar olarak ilan edeceğiniz bayramları bunlardır*” (Vayikra 23:37) demektedir. Rabi Akiva’ya göre Tora burada, *Hol A-Moed*’in de “kutsal” olması ve bu nedenle *Hol A-Moed*’de de *melaha* yapmaktan kaçınılması gerektiğini öğretmektedir [zira bayramlarla ilgili bu kısma *Hol A-Moed* günleri de dâhildir ve dolayısıyla sondaki “kutsal” sözcüğü bu günleri de kapsamaktadır].

Hol A-Moed’de hangi *melahalar* yasaktır? *Gemara* Tora’nın *Hol A-Moed*’de hangi *melahalar* yapmanın yasak olduğunu söylemediğini ve bunları belirleme görevini *Sanedrin*’e bıraktığını söylemektedir.

Denizden Yükselen Dalga

Yaprak

19

Gemara, 19. yaprakta, *masehetin* sonundaki 27. yaprağa kadar *tuma* ve *taara* konusunu ele almaktadır.

“*Taara*” manevi saflık anlamına gelirken, *tuma* ise bunun eksikliği anlamına gelir. Hahamlarımızın *tuma* ve *taara* alahalarını neden *Masehet Hagiga*’nın içine koyduklarını merak ediyor olmalısınız. Bunda haklısınız. Raşi’nin açıklamasına göre bunun sebebi, *tuma* ve *taara* kanunlarının devamında, *Şaloş Regalim* bayramları için Yerusalayim’e gelenleri ilgilendiren bazı özel *taara* kurallarının varlığıdır. Bu kuralları bu nedenle *Masehet Hagiga*’ya dâhil etmişlerdir, çünkü bu *masehetin* merkezi konusu *Şaloş Regalim* kurallarıdır.

Bu yaprakta özel bir kanunu öğreniyoruz.

Mutlaka biliyorsunuzdur, *tame* haldeki bir kişi veya eşyanın, tekrar manevi saflığına kavuşması için bir *mikveye* dalması/daldırılması gerekir. *Mikve* yerine deniz veya başka bir doğal su kaynağında da yapılabilen bu işleme “*tevila*” adı verilir.

Şu olayı bir düşünün: Betsalel deniz kıyısında oturmakta ve kitap okumaktaydı. Aniden dev bir dalga denizden yükselerek kıyıyı kapladı. Dalga çekildikten sonra Netanel gelip Betsalel’e “Dinle!” dedi. “Eğer bardağın *tame* olsaydı bu dalga onu arındırmış olacaktı!” Betsalel “Ne ilgisi var?” diye sordu. Netanel de şöyle cevap verdi: “Bu yaprakta öğretildiğine göre, eğer denizden bir dalga yükselirse ve *tame* olup *tevilaya* ihtiyacı olan bir adam veya eşyayı bütünüyle içine alırsa, o adam veya eşya, sanki *mikveye* dalmış gibi arınmış olur.”

Kim Kimdir?

Babil’deki Üçüncü Nesil Amoraim

Yaşamı ve Vefatı

Rav Hisda gençliğinde fakirdi. Ama sonraları büyük bir servete nail oldu (*Şabat* 103a). Elindeki bol miktardaki parayla büyük iyilikler yaptı, fakirleri geçindirdi ve Sura *yeşivasını* inşa etti. Tanrı’ya bağlılığı ve dürüstlüğü Babil’de herkesçe biliniyordu ve [Rav Una ile] ondan “*Haside DeVavel*” diye bahsedilmesinin bir sebebi de buydu (bkz. sayfa 222).

Rav Hisda’nın birkaç oğlu olmuştur: Rav Hanan, Rav Nahman, Rav Mari, Rav Pinhas ve Rav Tahlifa. Ayrıca kızları da olmuş ve büyük *Amoralarla* evlenmişlerdir. Damatları, Rami bar Hama, Rava ve Rav Akiva bar Rami’ydi.

Rav Hisda uzun bir ömre nail olmuştur. Rav

Hisda’nın vefatı *Gemara*’da anlatılmaktadır (*Moed Katan* 28a). Rav Hisda Tora öğrenimine bir an için bile ara vermediğinden Ölüm Meleği onun canını bir türlü alamıyordu. Ama sonunda Ölüm Meleği onu bir an için ürkütmeyi başardı. Rav Hisda bir an için öğrenimine ara verince Ölüm Meleği ona üstün geldi ve canını aldı.

Yisrael’in hahamları, “Bu adam Tora’da yazılı olan her şeyi yerine getirdi” mesajını simgeleme amacıyla cenaze yatağının üstüne bir Sefer-Tora koymak istediler. Ama bizzat Rav Hisda, sağlığında, bir ölünün yatağına Sefer-Tora koyulmaması gerektiği yönünde görüş belirtmiş olduğundan, sonunda hahamlar bunu yapmadılar.

Rav
Hisda

MASEHET HAGİGA
PEREK 3:
HOMER BAKODEŞ

Perek “Homer BaKodeş”

Yaprak

20

Perekin ismine dikkat edin: “*Homer BaKodeş*”. Bu sözler “kutsiyette ağırlık/ ciddiyet” anlamına gelir. Bu *perekte* kutsiyet konuları ele alınmakta ve bir şey ne kadar kutsalsa, onunla ilgili kuralların da o kadar katı olduğu görülmektedir. “Kati” ile kastedilen nedir? Bu terim, *tuma* konusundaki hassasiyeti belirtmektedir. Bazen bir *tuma* etkeni, sıradan nesneleri *tame* yapmazken, kutsal niteliğe sahip nesneler böyle bir etkenden dolayı *tame* olmaya daha elverişlidir.

Örneğin “*teruma*” (Koenlerin payı), “*hulin*”den (kutsiyeti olmayan yiyecekler) daha kutsaldır.

Ama *terumadan* da daha kutsal bir şey vardır: “*Kodeş*” adı verilen “kutsal” niteliğe sahip yiyecekler. Örneğin *korban* etleri, *terumadan* daha kutsaldır ve *terumaya* göre daha kolay *tame* olur.

Bu yaprakta öğrendiğimize göre, “*kodeş*” konusunda titizlik gösterme yükümlülüğü olup da *teruma* konusunda aynı titizliğin gerekli olmadığı bazı durumlar vardır. Örneğin, “*keli metsaref le-kodeş*” (bir kap, *kodeş* için birleştiricidir) olarak bilinen bir *alaha* vardır. Başka bir deyişle, eğer bir kabın içinde bir *korban* etine ait parçalar varsa ve bunlardan biri bir *tuma* kaynağına temas ettiyse, kabın içindeki diğer parçalar da *tame* olur. Yani kap, içindeki “*kodeş*” nitelikli yiyecekleri tek bir bütün sınıfına sokmuş olmaktadır. Buna karşılık, benzer bir olay, içinde *teruma* parçaları olan bir kapta meydana gelirse, sadece *tuma* kaynağının değdiği parça *tame* olur; ama diğer hiçbir parça manevi saflığını kaybetmez.

Sason ve Simha (devam)

“Benim adım pasukta senin adından önce yazılı. Yeşayau kitabında yazılı olduğu gibi: ‘*Neşe ve sevinç elde edecekler*’ (Yeşayau 35:10). İşte sana, benim senden daha saygın biri olduğuma dair kanıt!”

Simha buna sessiz kalmadı ve Sason’un kendisini küçümseyen sözlerine aynı dille cevap verdi: “Asıl ben sana, benim senden daha önemli olduğumu kanıtlayacağım. Sen bana

bu şekilde yazılı olan tek pasuğu delil olarak getirdin. Oysa ben sana, Yahudi Mordehay ve Kraliçe Ester’in, benim ismime iki kez senin ismine göre öncelik verdiklerini göstereceğim. İşte, Megilat Ester’de bir kez ‘*Yahudiler için... sevinç ve neşe... vardı*’ (Megilat Ester 8:16), bir kez de ‘*Yahudiler’e sevinç ve neşe... [hâkimdi]*’ (Megilat Ester 8:17) yazıyor. Öyleyse burada daha önemli olan kişinin ben olduğum gün gibi açık!”

Hahamlarımızdan
MAASELER

Devamı
231’de

Hatsitsa'ya Dikkat!**Yaprak****21**

Tame bir eşya manevi saflığına nasıl tekrar kavuşturulur? Bunu hepimiz biliyoruz – tabii ki *mikveye* daldırılarak.

Bir eşya *mikveye* daldırıldığı sırada, üzerinde bir “*hatsitsa*” (doğrudan teması önleyen bir engel) bulunmamasına, yani eşyaya, suyla doğrudan temasını engelleyecek, suyla arasında bir ayırım oluşturacak herhangi bir şeyin yapışmış olmamasına dikkat etmek gerekir.

Taor (saf) olmak üzere *mikveye* dalan *tame* bir adam da üzerinde herhangi bir *hatsitsa* olmadığından emin olmak için bedenini kontrol etmelidir. Örneğin evini boyadıysa, ellerinde veya vücudunun başka bir yerinde boya olmadığından emin olmalıdır; çünkü eğer varsa, *mikvenin* suları bedeninin bütününe doğrudan temas edemeyecek, dalma (*tevila*) işlemi işe yaramayacaktır. *Netilat yadayim* yaptığımız zaman da, suların ellerimizin bütününe temas edebilmesi için, ellerimizin üzerinde herhangi bir *hatsitsa* olmamasına özen gösteririz.

Şimdi ilginç bir noktaya dikkatinizi çekmek istiyoruz.

Bir kişi bir tencereyi *mikveye* daldırmak istiyor. Acaba bu tencerenin içine daha küçük bir tencereyi de koyup ikisini birlikte daldırabilir mi? Evet; ama böyle bir şey yaparken çok dikkat etmek gerekecektir. Neden? Çünkü eğer küçük tencere ağırsa, büyük tencerenin tabanı ile sürekli temas halinde olacak, bu durumda küçük tencereyle büyük tencere arasına *mikve* suları giremeyecektir ki bu da bir *hatsitsa* türüdür (Rema, *Yore Dea* 202:6). Dolayısıyla iki tencere iç içe daldırılabilir, tencereler, suyun içindeyken, aralarına su girecek şekilde hafifçe birbirinden ayrılmalıdır. (*Hatsitsa* konusunda ayrıca bkz. I. Kitap, sayfa 103.)

Rabi Yeoşua Neden Çok Sayıda Oruç Tuttu?**Yaprak****22**

Bu yaprakta, Bet Şamay'ın söylediği oldukça ilginç bir *alahayı* öğreniyoruz. Gelin onu aşamalar halinde öğrenelim.

Eğer bir evin içinde ölü bir insan varsa, o evde bulunan tüm eşya ve insanlar *tame* olur. Ama eğer ev iki katlıysa, *tuma* ikinci kata tırmanmaz. Buna karşılık, eğer iki kat arasında [en az 1x1 *tefah* (yaklaşık 8x8 cm) büyüklüğünde] bir delik varsa, *tuma* bu delik yoluyla yukarı çıkar ve üst kattaki her şey de *tame* hale gelir.

Kim Kimdir?**Babil'deki Üçüncü Nesil Amoraim****Hayatından Kesitler**

Üçüncü *Amoraim* neslinde yaşamış bir *Amoradır*. Babil'de dünyaya gelmiştir. Babası, *Amora* Raba, *Amoraların* ilki ve Sura *yeşivasının* başkanı *Amora* Rav'ın en önde gelen öğrencilerindendir. Babasıyla aynı ismi taşıdığından, arada ayırım yapmak için kendisi Raba bar bar Hana (Hana'nın oğlunun oğlu Raba) diye anılırdı. Büyükbabası Hana, *Barayta* ve *Toseftaları* derlemiş olan *Amora* Rabi Hiya'nın kardeşiydi.

Raba bar bar Hana henüz gençliğinde Rav'ın yanında öğrenim görmüş, daha sonra Rabi Yohanan'ın Teverya'daki

yeşivasında Tora öğrenmek üzere Erets-Yisrael'e çıkmıştı. Bunun yanında, Erets-Yisrael'de, “*Mara DeAra DeYisrael*” (Erets-Yisrael'in Üstadı [=hahamı]; bkz. sayfa 168) Rabi Elazar ben Pedat'a ve Rabi Yeoşua ben Levi'ye de hizmet etmişti.

Erets-Yisrael'de uzun yıllar Tora öğrendikten sonra Babil'e döndü ve Sura'ya yerleşti. Orada hocası Rabi Yohanan'ın adıyla birçok *alaha* aktardı. Aralarında Rav Yeuda, Raba ve Rav Yosef'in de bulunduğu birçok *Amora*, sonraki nesillere Raba bar bar Hana'nın adıyla *alahalar* aktarmışlardır.

**Raba bar
bar-Hana**

Peki, diyelim ki bir kişi kil bir kap alıp bu kapla bu deliği tıkadı. Bu durumda kural nedir? Bet Şamay'a göre, şimdi ikinci katta bulunan **eşyalar tame olur**, ama ikinci katta bulunan **yiyecekler tame olmaz**.

Rabi Yeoşua bu sözleri duyduğunda "Bet Şamay'ın böyle şeyler söylediklerini duymak beni utandırıyor" demiştir. Nasıl olur da eşyalar *tame* olup yiyecekler *tame* olmaz?!

Ama daha sonra Bet Şamay'ın bir öğrencisi Rabi Yeoşua'ya Bet Şamay'ın haklı olduğunu açıkladı ve Rabi Yeoşua, Bet Şamay hakkında bu şekilde konuştuğu için üzüldü. Ne yaptı? Bet Şamay hahamlarının mezarlarına giderek kendilerinden özür diledi ve çok sayıda oruç tuttu.

"Me Hataf" Neden Nehirden Geçirilmemelidir?

Yaprak

23

Bu yazımızda "*me hataf*" ("paklama suyu") hakkında bilgi alacağız (ayrıca bkz. sayfa 39 ve I. Kitap, sayfa 182).

Bir ölü nedeniyle *tame* olmuş bir kişi veya eşya için özel bir arınma düzeni vardır. Öncelikle, üzerlerine "*me hataf*" serpmek gerekir ve bundan sonra *mikveye* dalabilirler.

"*Me hataf*", *para aduman*ın (kızıl inek) küllerinin karıştırıldığı sudur. *Para aduma* kesilip yakılır ve külleri suyla karıştırılarak "*me hataf*" elde edilir. Bu suya neden "*me hataf*" adı verilir? Bunun bir sebebi, "*hataf*" sözcüğünün "paklama, arındırma" anlamına gelmesidir ve bu suyun işlevi de budur. Bir başka sebep de Tora'nın *para aduma* için "*hataf*" sözcüğünü kullanmasıdır.

Gemara'nın anlattığına göre bir keresinde bir kişi tekneyle Yarden Nehri'ne açılmış ve yanına "*me hataf*" almıştı. Daha sonra aynı teknede *tumaya* yol açan bir şey olduğu anlaşılınca "*me hataf*" da geçerliliğini yitirmiş ve kullanılamayacak hale gelmişti.

Bu nedenle Hahamlarımız bir karar verdiler: Bundan böyle "*me hataf*" nehirden bir tekne yoluyla geçirilmeyecekti. Ancak yine de "*me hataf*"'ın bir nehrin üzerinden köprü yoluyla geçirilmesinde bir sorun yoktur.

Sason ve Simha (devam)

Bu pasuklarda elbette bu iki aptal *Tsadoki*'den bahsediliyor değildi. Ama onlar kendi cehaletleriyle, pasukları böyle saçma bir şekilde açıklamaktaydılar.

Sason, Simha'nın sözlerinden alınmıştı. Hemen dostuna yine aynı akılsız tarzla sataşmaya devam etti: "Bil ki, bir gün senin başına, Göklerden hükmedilmiş korkunç bir olay gelecek.

Tüm insanlardan farklılaşacak ve insanoğullarının önünde koşan bir tür yaratığa dönüşeceksin. Sen onlara yolları göstermek için önlerinde koşacaksın ve onların sudan geçmesi gereken yerlerde suya önce sen girecek ve derinliğini ölçerek buradan geçmenin mümkün olup olmadığını göstereceksin..."

Hahamlarımızdan
MAASELER

Devamı
233'te

Netilat Yadayim

Yaprak

24

Herkesin bildiği gibi, ekmek yemeden önce *netilat yadayim* yapmak, yani bir kap yardımıyla ellere ikişer [veya üçer] kez su dökmek gerekir. Acaba Tora'da *netilat yadayim*den bahsedilmekte midir? Hayır! *Netilat yadayim*, bir "*mitsva deRabanan*", yani Hahamlarımızın öngörmüş oldukları bir *mitsva*dır. Gelin, *netilat yadayim* kanununu kimin koyduğunu öğrenelim.

Uzun yıllar önce Kral Şelomo ve onun zamanındaki *Sanedrin*, *korban* eti yemeden önce ellerin yıkanmasını öngörmüşlerdi. Bunun sebebi, insanların, elleriyle sürekli olarak çeşitli şeylere dokunmalarıdır ve bunların arasında kirli şeyler de vardır. Bu nedenle *korban* eti yemeden önce *netilat yadayim* yapılması kuralını koymuşlardır, çünkü kutsal niteliğe sahip olan *korban*a kirli ellerle dokunmak, kutsiyete saygı gereğine aykırıdır.

Bundan yıllar sonra Şamay A-Zaken ile İllel A-Zaken, aynı sebepten dolayı, Koenlerin de kendilerine verilen *teruma* paylarını yemeden önce ellerini yıkamaları kanununu koydular.

Teruma yemeden önce *netilat yadayim* yapma kuralına ek olarak, Hahamlarımız, Koenlerin şaşırarak *netilat yadayim* yapmayı unutmaları olasılığını tamamen bertaraf etmek üzere, her Yahudi'nin de ekmek yemeden önce ellerini yıkamasını zorunlu kılmışlardır.

Ekmek yemeden önce *netilat yadayim* yapmanın bir sebebi de bir Yahudi'nin temiz ve kutsal olması konusundaki gerekliliktir. Bu doğrultuda her Yahudi, yiyeceğini maddi ve manevi açıdan temiz ellerle yemelidir (*Mişna Berura* 158).

Kim Kimdir?

Babil'deki Üçüncü Nesil Amoraim

Sözleri

Amora Raba bar bar Hana birçok kez çöl yolculuklarına çıkmıştır. Ayrıca denizde gemilerle yaptığı yolculukları da olmuştur. Raba bar bar Hana yolculukları sırasında başından geçenleri bolca anlatırdı. *Masehet Baba Batra*'da (3-4) onun birçok sözüne yer verilmiştir. Buralarda onun çöl insanları ve denizcilerde ilgisini çeken ve onlardan öğrendiği konuları anlatır. Bu *agada* öğretileri (kanuni olmayan öğretiler) genel olarak "*Agadot Raba bar bar Hana*" olarak

bilinir. Söz konusu öğretilerde abartılı görünen anlatımlara yer verilmiştir ve otoriteler arasında, buralarda anlatılanların basit anlamlarıyla değerlendirilmemesi gerektiğini, hepsinin çok derin ima ve sırlar içerdiğini düşünenler çoktur. Bu nedenle birçok büyük haham, Raba bar bar Hana'nın *agada* öğretilerini *musar* (etik öğretileri) ve *kabala* (Tora'nın sırları) yönünden açıklamak üzere incelemeler yapmıştır.

Raba bar
bar-Hana

Saflık İçinde Şarap Üretmek

Yaprak

25

Bu yaprakta, eski dönemlerde Yahudilerin, yiyeceklerin *tuma* kapmaması için çok özenli davrandıklarını öğreniyoruz.

Örneğin, üzümleri “ezdikleri zaman” buna dikkat ederlerdi. Üzümleri “ezmekten” kasıt nedir? Eskiden şarap yapmak için üzümler derin bir çukurun içine konur, sonra da onları sıkma amacıyla temiz ayaklarla üzerlerine basılırdı.

Üzümlerin bu aşamada *tuma* kapmaması için çok dikkatli olmak gerekiyordu. Neden? Çünkü şaraptan *teruma* ve *maaser* paylarının ayrılması gerekir ve eğer üzümler ve şarap *tame* olursa, Koen bu şarabı içemeyecektir, zira *tuma* kapmış (*temea*) bir *terumayı* yemek yasaktır. Dahası, bir kişi Bet-Amikdaş’a şarap getirmek istediği takdirde, şarabın *taor* (manevi açıdan saf) olmasına da çok dikkat etmesi gerekirdi.

Gemara’nın anlattığı üzere, eskiden üzümleri ezmeye başlamalarından yetmiş gün önce, üzümlerin ve şarabın bulunduğu tüm kapları arındırırlardı.

Gemara’da ayrıca, Bet-Amikdaş yıkıldıktan yıllar sonra bile, Erets-Yisrael’in kuzey kesimindeki Galil bölgesinde yaşayan insanların, Bet-Amikdaş’ın her gün inşa edilebileceği ümidiyle şarap ve yağlarını sanki Bet-Amikdaş ayaktaymış gibi saflık kurallarına titizlikle dikkat ederek hazırladıkları anlatılmaktadır. Bet-Amikdaş’ın bir an önce inşa edileceği ve bu sayede şarabı Bet-Amikdaş’a saflık içinde getirmeye nail olacakları yönündeki ümitleri o denli büyüktü ki saflık kurallarından ödün vermemekteydiler.

Lehem Apanim

Yaprak

26

Bu yaprakta “*lehem apanim*”den bahsedilmektedir (ayrıca bkz. I. Kitap, sayfa 191).

Bet-Amikdaş’ta altın bir masa dururdu. Bu altın masanın üzerine Koenler her kutsal Şabat günü on iki özel ekmek yerleştirirlerdi. Bu on iki ekmek, tam bir hafta boyunca masanın üzerinde dururdu ve ertesi Şabat yeni ekmeklerle değiştirilirdi. Masadan alınan ekmekler ise yemeleri için Koenler arasında paylaştırılırdı.

Mutlaka “Aradan bir hafta geçtikten sonra bu bayat ekmeklerden ne tat alırlardı ki?” diye düşünüyorsunuzdur. Ama *Gemara*, *lehem apanim* adı verilen bu ekmeklerle her hafta büyük bir mucize gerçekleştiğini anlatmaktadır. Ekmekler sıcaklık ve tazeliklerini tüm hafta boyunca korumaktaydı!

Şaloş Regalim bayramlarında Bene-Yisrael Bet-Amikdaş’a çıktıkları zaman Koenler halkın altın masayı görebilmesi için onu yükseğe kaldırır ve “Bakın Kutsal ve Mübarek Tanrı bizi ne kadar seviyor! Geçen haftadan kalan ekmek hâlâ taze!” derlerdi. Ve herkes, baktığında, ekmeklerin üzerinden sanki fırından şimdi çıkmışçasına yükselen buharları görebilmekteydi (Ritba’nın *Masehet Yoma* açıklamaları).

Sason ve Simha (devam)

“...Ve tüm bunları ben uydurmuş değilim. İşte, Peygamber Yeşayau böyle demiş: ‘Çünkü sevinçle (*Simha*’yla) çıkacaksınız’ (Yeşayau 55:12). Bu sözlerle Sason, sataşmasını tamamladı.

Tabii ki *Simha* dilini esirgemedi ve hemen Sason’a karşılık verdi: “Bir gün – Göklerden öyle hükmedildi – seni tüm insanlardan farklı hale getirecekler ve içinden su çekilen bir kuyuya

dönüşeceksin. Pasukta yazılı olduğu gibi: ‘Neşeyle (*BeSason*; tam çeviriyle: *Neşede*) su çekeceksiniz’ (Yeşayau 12:3). Sason’un içinden su çekecekler!”

Böylece her iki *epikores* de, kutsal pasukları alaycı bir şekilde yorumlama âdetlerinden dolayı kavgalı ve gücenmiş bir şekilde birbirlerinden ayrıldılar (*Suka* 49).

Hahamlarımızdan
MAASELER

SON

Mizbah A-Zaav – İçerideki Mizbeah

Yaprak

27

Bu yaprakta, Bet-Amikdaş'ta bulunan altın *mizbeah*, yani “*Mizbah A-Zaav*” hakkında bilgi alıyoruz. Altın *mizbeah* nerede dururdu? *Kodeş Akodaşim*'in önündeki *Ehal* adlı salonda. Her sabah ve her akşam Koenler kor parçaları alıp bunları *Mizbah A-Zaav*'ın üzerine koyarlar ve üzerinde *ketoret* (tütsü) yakarlardı.

Altın *mizbeah*ın üç ismi vardır:

a. “*Mizbah A-Zaav*” (altın *mizbeah*) – çünkü üzeri altın kaplıydı.

b. “*A-Mizbeah A-Penimi*” (içerideki *mizbeah*) – çünkü Bet-Amikdaş'ın avlusunda bulunan ve *korban*ların yapılmasında kullanılan büyük *Mizbeah*'ın aksine, bu *mizbeah* Bet-Amikdaş binasının içinde, *Ehal* adlı salondaydı.

c. “*Mizbah A-Ketoret*” (tütsü *mizbeah*) – çünkü üzerinde tütsü yakılırdı.

Tosafot'ta aktarılan bir *midraş* öğretisine göre, Kutsal ve Mübarek Tanrı, Moşe Rabenu'ya altın *mizbeah*ı inşa etmesini söylediği zaman, Moşe Rabenu büyük bir şaşkınlık yaşamıştı. Nasıl olup da altının üzerine kor parçaları koyulabilirdi? Bu *mizbeah*ın altın kaplaması çok inceydi ve kor parçalarının yüksek sıcaklığı dolayısıyla mutlaka altın eriyecek, altındaki ahşap da yanacaktı!

Ama Kutsal ve Mübarek Tanrı ona “Yakmayan türde bir ateş de vardır!” demiştir. Ve gerçekten de uzun yıllar boyunca altın *mizbeah*ın üzerine kızgın kor parçaları konmasına rağmen *mizbeah* hiçbir şekilde zarar görmemiştir.

Kim Kimdir?

Babil'deki Üçüncü Nesil Amoraim

Üçüncü nesilde Babil'de yaşamış *Amoralardan* biridir.

Babil'de doğmuştur. Gençliğinde, Babil'de neslin en büyük hahamı olan *Amora Rav*'dan, onun Sura'daki *yeşivasında* Tora öğrenmeye nail olmuş, hatta onun adıyla bir *alah*a da aktarmıştır.

Ayrıca Rav Yosef'ten de Tora öğrenmiştir ve *Gemara*'da, Rav Ada'nın, hocası Rav Yosef rahatsızlanıp

öğrendiklerini unuttuğu zaman bizzat ondan öğrenmiş olduğu öğretileri kendisine hatırlattığı anlatılmaktadır (*Pesahim* 13a).

Akranları, neslin en büyük hahamlarından olan ünlü *Amoralar Rav Nahman* ve Rav Şešet'ti ve hatta bu büyük hahamlar Rav Ada bar Matana'nın adıyla bazı *alahalar* bile aktarmışlardır.

Rav Ada
bar Matana